

Úti beszámoló és felhívás, Tusványosról

2024. július 26-ra, délutáni kezdéssel kaptam meghívást a Tusványosi Szabadegyetem Schöpflin György sátorába, hogy egy konferencia-panelbeszélgetésen vegyek részt mint előadó. A téma címe az „Erdők magánkézben – magán-erdészetek, magán-erdőgazdálkodás, ahogy az erdők tulajdonosai és gondozói látják”, a Székelyföldi Erdőtulajdonosok és Erdőgazdálkodók Szövetsége (APAPET) és Tánczos Barna, Románia korábbi környezetvédelmi, vízügyi és erdészeti miniszterének szenátori irodája szervezésében.

A konferencia moderátora *Porzsolt Levente* (a Zágoni Magán-erdészet vezetője, az APAPET társelnöke), míg a felkért előadók *Tamás László* társelnök (APAPET), *Adrian Cretu* elnök (AAP – Romániai Erdőgazdálkodók Egyesülete) és jómagam. Előjáróban el kell mondjam, hogy soha nem volt még a Tusványosi Szabadegyetem programjában magán-erdőgazdálkodással külön témaként foglalkozó szakmai program! Viszont a Tusványosi Szabadegyetem alap gondolatát, miszerint meg kell teremteni a magyar-román beszédternek a helyét, a magán-erdős sátorban aznap teljes mértékben sikerült megvalósítani.

• Mióta beszélhetünk magán-erdőkről, magán-erdős gazdálkodásról?

A magyar és román rendszerváltás nagyjából egy időben történt, viszont a végrehajtása különböző módon ment végbe. Romániában restitúció néven, Magyarországon kárpótlás, tagi részaránykiadás és árverés útján. Romániában a volt tulajdonosok kérték vissza a volt erdőjüket, termőföldjüket, ez a folyamat még talán ma sem zárult le. Magyarországon a kárpótoltak az országon belül teheték meg ezt az ötölük vagy a felmenőjüktől elvett, államosított termőföldjük esetében. A tagi részaránykiadásnál a tsz használatában lévő termőföldekbe kaptak a tsz-tagok, olyanok is, akik nem vittek be földet korábban a tsz-be. Az erdőgazdálkodást Románia erdélyi részén a törvények szerint nagy magán-erdőgazdálkodási egységekbe szervezték. Magyarországon egyéni és erdőbirtokossági formában kezdődött el a gazdálkodás, valamint megbízási szerződések alapján.

Segítséget nem igazán kaptak a tulajdonosok, voltak, akik éltek a lehetőséggel, és voltak, akik visszaéltek vele. Szerencsére ők voltak kevesebben. Van még egy kategória Magyarországon: a nem működő erdők. Itt tulajdonos van, gazdálkodó nincs. Hogy miért nincs egy erdőnek gazdálkodója, az több dologtól függ. Volt gazdálkodója, de megszűnt a megbízási szerződése, és a tulajdonosok vagy nem tudnak, vagy nem akarnak együtt gazdálkodni, és kis tulajdonnal rendelkeznek egy helyrajzi számon belül az önálló gazdálkodáshoz. A második példa, hogy küszöb alatti az erdő. Mit jelent ez? Az erdő letermelési hozama kevesebb, mint a kötelezően az erdő felújítására elkölthető pénzügyi nagysága. Tehát a tulajdonosnak nem éri meg egy darab fát sem kivágni az erdejéből, ezért be sem jelentkezik erdőgazdálkodónak.

• Mekkora a magán-erdő-terület a két országban?

Romániában 3,5 millió hektár (1,1 millió ha közszégi köztulajdon, 2,4 millió ha magántulajdon), míg Magyarországon 850 ezer hektár került magán-erdő tulajdonba a rendszerváltás után, mely folyamatosan gyarapodik, mert az erdőtelepítés

sek 99 %-át a magán földhasználók végezték. 2004 előtt csak nemzeti forrásból vagy magán-erős beruházásból valósultak meg erdőtelepítések a magánszektorban.

2004 után lehetőség volt EU-s forrásokra pályázni, ezen belül erdőtelepítésre is. Ennek hatására volt olyan sikeres év a magán-erdők telepítése terén, ami a 17 000 ha területet is elérte. A gyorsan változó piaci helyzet és az egységárak befagyása miatt ez megtorpant. Nehezen tudta a MEGOSZ elérni és az egységárban elismertetni a megnövekedett költségeket az erdőtelepítések esetében. A telepítési kedv egy szinuszgörbét írt le, függően a telepítési egységár és jövedelemplótló támogatás, kontra mezőgazdasági termelés hozama összefüggésében. Mivel az erdőtelepítések mezőgazdasági területeken történtek, a mezőgazdának a pénztárcája mondta meg, hogy erdőt vagy kukoricát ültet.

• Honnan indult és hol tart most a magán-erdőgazdálkodás?

30 éve hozták létre a magán-erdőtulajdonosok és gazdálkodók a rendszerváltás után újra a gazdasági érdekvédelmi szövetségüket, melynek rövidített neve MEGOSZ. Fontos volt, és napjainkban is az, hogy országosan a képviselje a magán-erdő tulajdonosait és az ebben a szektorban dolgozó erdészek, vállalkozások és erdészeti szolgáltatók érdekeit. Magyarországon az állami szektorban dolgozó vállalkozó szellemű erdészek voltak az úttörői a magán-erdőgazdálkodás alapjainak. Ma már elmondható, hogy kialakult az a vállalkozói réteg, aki a magyarországi erdőkben szolgáltatásként elvégzi a szaktanácsadási, szakirányítási, telepítési, erdőápolási, fakitermelési és szállítási feladatokat. Hozzá kell tennem, hogy soha nem volt feltökésítve a magán-erdőgazdálkodás, mint a mezőgazdasági ágazat többi része. Ennek hiányában ma is a pénzügyi források szűkösségével, az állami piac melletti piacmegtartással küzd.

• Mekkora az az erdőterület, amely már jövedelmet hoz a tulajdonosnak?

Rengeteg tényező befolyásolja a kérdés helyes megválaszolását. A nagyság csak egy szempont, természetesen nem elhanyagolandó. Fontos tudni, hogy milyen fafaj, kor, minőség, piac, és még sok egyéb tényezőt kell figyelembe venni. Általánoságban elmondható, hogy vegyes korú és fafajú erdő már szemmel látható jövedelmet hozhat a tulajdonosának, feltéve, hogy nem küszöb alatti erdőről beszélünk.

• Milyen pénzügyi perspektívák vannak – a fapiac válsága?

A gazdasági válság, a Covid, a gázellátás megszűnésének félelme hatalmas hullámokat vetett a tűzifapiacra. Ma szinte leállt a tűzifapiac, a faaprítékpiacon sem működik, az iparifa- és rönkpiacon lenne vevő, de a többi fatermék eladhatatlansága miatt ez a szegmens is csak „döcög”. Az építőiparban használt faanyagnak a nagy része importból kerül hazánkba, de az építőipar gyengélkedése miatt itt is kicsi a forgalom. Európa több országában a természeti katasztrófák miatt nagy tömegben mentik a tűzifát, ami régiókban piacmeghatározó. Sajnos ez is lefele nyomja a tűzgy iparifa árakat.

• Rá lehet bízni a tulajdonosra az erdőt?

Romániában és Magyarországon is szigorú törvények védik az erdőt, és megszabják a tulajdonosnak a gazdálkodási le-

hetőségeit. A törvényekben le van fektetve, hogy a tulajdonos hogyan kezdheti meg a gazdálkodást, egyénileg vagy társulatban. A tulajdonos érdeke a jó gazdálkodás. A nehézségek egy része abból is adódik, hogy az 1950-es évektől a magyarországi erdők egy részének a rendszerváltásig akár 5 gazdálkodója is volt.

• Mekkora a magánerdősök lobbijereje, mennyire tudják befolyásolni a jogalkotást?

Ha egy szóval akarnám jellemezni, kicsi! Egyes emberek, szövetségek kapcsolati hálóján múlik a magánerdészet lobbijereje. Mint egy mesében, amikor a főhősnek elveszik a varázserejét, úgy vették el a fizetett zöltszervezetek az erdő interpretálásának kizárólagos lehetőségét az erdészekről, köztük a magánerdészekről és tulajdonosokról is. Nem lehet elvitatni az erdészek erdőket megújító, gyarapító sok évtizedes munkáját, és már bizonyították, hogy képesek fenntartani az erdeinket, megőrizve ezzel az erdők ökoszisztéma-szolgáltatásait, amelyeket mindenki élvez, függetlenül attól, hogy ezt akarja vagy sem. Az erdő tulajdonosára rá lehet bízni az erdőt, de nem lehet tőle elvárni, hogy saját költségén szolgáltatson mindenki számára, mert neki tulajdonából fakadóan felelőssége van az erdő fenntartására. A magánerdészetek egy sikeres csoportja így is fenntart erdei iskolákat, ami lehetőséget biztosít arra, hogy a következő nemzedékeknek bemutassák az erdőt és benne a magánerdőt, annak szerepét.

• Kitörési pontok, milyennek látszik a jövő 5, 10, 20 év távlatából?

A magán-erdőtulajdonosoknak és gazdálkodóknak a jövőtől nem félni kell, hanem dolgozni és alakítani. A jogbiztonság, az erdő fenntartásának elismertetése támogatási célként, pályázati lehetőséget biztosítani a gazdasági küszöb alatti erdő fenntartásának finanszírozására. Rajtunk múlik, hogy mit érünk el, és a klímán. Tanulnunk kell a hibáinkból, és meg kell tudnunk szólítani az egyéneket, társaságokat, közösséget, a társadalmat, hogy tudják, az erdő nélkülözhetetlen az európai minőségi élethez. Vissza kell foglalni a pozíciónkat az írott és online médiában. Nem engedhetjük meg, hogy mások hozzanak meg minket korlátozó döntéseket, úgy, hogy csak mi fizetjük meg az árát, míg az egész társadalom élvezi gyümölcsét. Be kell árazni az erdő ökoszisztéma-szolgáltatását.

A panelbeszélgetés előtt vendéglátónk, Porzolt Levente kedves feleségével együtt elvitt Kálnok településre, *Bedő Albert* szülőfalujába, és találkozhattam a település polgármesterével is. Szóba került Bedő Albert szülőháza, a kezdeményezés, hogy emlékházat szerettek volna létrehozni, ami 12 év óta „parkolópályán van. Találkoztunk a most szolgálatot teljesítő unitárius tiszteletessel, megmutatta a szülői ház mellett lévő erősen leromlott állapotú ingatlant, melyre 2019-ben készült felújítási terv, aminek a kivitelezése akkor 220 ezer euró lett volna. Mai áron már 400 ezer euró körül van a bekerülési költség. Ebben szerepelt volna konferenciaterem, konyha, szobák az emeleten és az udvaron közösségi tér. A finanszírozásra nem tudtak pénzt pályázni, az egyháznak pedig nincs forrása a beruházás megvalósítására.

Ezt követően meglátogattuk Bedő Albert sírját, mellszobra érintésével. Leróttuk tiszteletünket sírhelyénél és a nevére elnevezett hatalmas tölgy alatt, csendes beszélgetésünk a fellettünk tornyosuló fa várható termésére terelődött. Megállapítottuk, hogy kiemelkedő mennyiségű termés lesz az idén a matuzsálemen. Meg is jegyeztük, hogy össze kellene szedni, amit Levente azonnal meg is ígért. A fejemben cikáztak a gondolatok, hogy hogyan tudnánk előmozdítani Kálnoki Bedő Albert emlékházának ügyét. Szó szót követett köztünk, majd felvettem, ha összeszedik a makkot a fa alól, akkor van egy ötletem, hogyan valósítjuk meg a Bedő Albert emlékház létrehozását! A makkból konténeres csemetét készítenek, és a Kárpát-medencében lévő összes erdésznek lehetőséget biztosítunk, egyúttal felkérjük őket, hogy legalább egy darab, Kálnoki Bedő Albert emlékfájáról származó csemetével járuljanak hozzá az emlékház megvalósításához. Míg elértünk a kocsinhoz, hogy odaérjünk időben a meghirdetett tudományos előadásunkra, már kész volt a terv, ki fogja összeszedni, ki fogja a konténeres csemetéket elkészíteni. A kezdeményezés további részleteiről folyamatosan szeretnénk beszámolni, ahogy az azt támogató, idén megválasztott új MEGOSZ elnökség és vezetőség tagjait is be kívánjuk mutatni a következő lapszámban.

Ezúttal kérem az Erdészeti Lapok tisztelt Olvasóit, az erdész kollégákat, hogy a Kálnoki Bedő Albert emlékház érdekében fogjunk össze, vásároljuk meg a Bedő Albert emlékfá makkjából nevelt konténeres csemetéket 2 év múlva. A batárok elválaszthatnak minket, de Kálnoki Bedő Albert összeköti a Kárpát-medence erdészeit. Jó szerencsét! Üdv az erdészeknek!

Dombóvári Dénes elnök, MEGOSZ

